

The Sixth International Conference on Economic Sciences

24th April, 2015

«East West» Association for Advanced Studies and Higher Education
GmbH, Vienna, Austria

**Vienna
2015**

Оказание финансовой поддержки в сложившихся условиях дает России потенциальную возможность усилить свои позиции на постсоветском пространстве, несмотря на гибкую политику лидеров стран СНГ.

Наконец, необходима более последовательная и настойчивая работа — на всех уровнях, во всех направлениях — по реализации разработанных концепций и более целенаправленное отстаивание интересов страны в рамках ее экономического интеграционного взаимодействия на международном уровне. Это позволит обеспечить экономическую безопасность РФ, реализацию интересов государственных и предпринимательских кругов, и в конечном итоге, социально-экономический прогресс Российской Федерации.

Список литературы:

1. Калиниченко П. А., Трубачева К. И. Европейский Союз на постсоветском пространстве: право, интеграция, геополитика. М., 2012.
2. Шишков Ю. В. Интеграционные процессы на пороге XXI века. – М., 2001.
3. Шмелев Н. П. Экономическая составляющая российской внешней политики // Современная Европа. – 2001. – № 2.
4. Шкваря А. В. Экономическая интеграция в условиях глобализации мировой экономики: трансформация форм и теорий. – М., 2006.

*Kostov'yat Anna Ihorivna,
Uzhgorod National University,
postgraduate student, the Faculty of Economics
E-mail: kostovyat@gmail.com*

The role of Ukraine in the implementation process of system transformation

*Кост'юв`ят Ганна Ігорівна,
Ужгородський національний університет,
аспірантка, факультет економіки
E-mail: kostovyat@gmail.com*

Роль України у здійсненні процесів системної трансформації

Вступ

На сучасному етапі в Україні продовжуються трансформаційні процеси, які спрямовані на розвиток ринкової економічної системи, що обумовлює необхідність

активної регулюючої ролі держави. Чисельними науковими дослідженнями у сфері державного управління доведено, що у країнах із трансформаційною економікою необхідність державного регулювання проявляється більшою мірою, оскільки самоорганізація (а ринок є класичним зразком самоорганізації) властива досить стійким системам і малоефективна в період переходу від однієї системи до іншої, враховуючи також і той факт, що трансформаційні процеси ускладнюються загостренням соціальних проблем, які мають бути пом'якшені.

До основних показників сталого економічного розвитку, а тим більше макроекономічних зрушень, яких потребують країни під час суспільно-економічних трансформацій, належить ефективне державне регулювання економіки, яким потрібно називати цілеспрямований вплив, що здійснює держава у сфері управління економікою з метою надання економічним процесам певної спрямованості відповідно до цілей, завдань та інтересів країни.

У цьому аспекті саме держава є унікальним за своїми можливостями суб'єктом економіки. Розглядаючи, що закономірністю періоду системної економічної трансформації, яка обумовлена як зміна сукупності взаємовідносин між державою та економікою, доопрацювання потребують теоретико-методологічні аспекти державного регулювання економіки.

Мета статті — проаналізувати державне регулювання економіки, визначити сутність, структуру механізму державного регулювання економіки та виділити напрями трансформації.

Результати дослідження

Сучасна парадигма глобального економічного розвитку обумовлює необхідність здійснювати трансформацію та модернізацію національної соціально-економічної системи, враховуючи не тільки національні особливості соціально-економічних відносин і ринкових механізмів, а й світового, глобального ринку, оскільки вплив глобальних процесів на національну економіку призводить до її підпорядкування законам глобального ринку¹.

Сам процес трансформації не відбувається сама по собі, стихійно. Це — керований процес, управляти яким повинна держава через відповідні, уповноважені на те органи. Але і нині поширена думка про недоцільність державного управління ринковими перетвореннями, про доцільність надання їм вільного, стихійного характеру.

Державне регулювання економічними процесами зумовлюється самою сутністю держави як інституту, покликаного відображати загальну свободу та інтереси більшості населення. Трансформаційні зміни в економіці вимагають від держави нових підходів, методів та інструментів регулювання економіки.

¹ Садлюк Я. Мировая экономика: возможность неожиданных потрясений // Проблемы теории и практики управления. — 2001. — № 5. — С. 8–14.

Для забезпечення гармонізації національної та глобальної економіки держава розробляє стратегію ефективного входження України у глобальний світ, яка повинна базуватися на поєднанні принципів відкритості економіки із захистом внутрішнього ринку, аналізі державних, регіональних та галузевих концепцій і програм соціально-економічного розвитку в поєднанні із загальною ситуацією на світовому ринку та перспективами інтеграції України у світову економіку¹.

Однак, враховуючи, що державне регулювання економіки є невід'ємною функцією державного управління, вважаємо за доцільне проаналізувати сутність та зміст механізму державного управління. Провідними вітчизняними економістами механізм державного управління визначають як:

- інструмент реалізації функцій держави та її виконавчої влади²;
- практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-які суспільні відносини з метою досягнення поставлених цілей³;
- комплексну систему державного управління, складовими якої є конкретні механізми управління (економічний, мотиваційний, політичний, правовий тощо), які в сукупності здатні забезпечити збалансоване та ефективне функціонування єдиного державного механізму⁴;
- систему, що призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням⁵.

Визначаючи правомірну точку зору в процесі критичного аналізу на сутність механізму державного управління, розглядаючи етимологію слова «механізм». Сам термін «механізм» застосовується в техніці, де він означає пристрій, що передає або перетворює рух.

¹ Степаненко С. В. Передумови та необхідність державного регулювання процесів економічного розвитку України [Електронний ресурс]/С. В. Степаненко.

² Атаманчук Г. В. Теория государственного управления [Текст] : курс лекц./Г. В. Атаманчук. – 3-е изд., доп. – М. : ОМЕГА-Л, 2005. – 584 с.

³ Бакуменко В. Д. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами [Електронний ресурс]: наук.-дослід. роб./В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко. – К. : НАДУ ; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України. – 41 с.

⁴ Кравченко О. М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління»...

⁵ Федоренко В. Г. Політична економія [Текст] : підручник/В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський [та ін.] ; за наук. ред. д. е. н., проф. В. Г. Федоренка. – К. : Алерта, 2008. – 487 с.

У процесі наукового пошуку теоретико-правової дефініції поняття механізму держави Н. Харченко відзначає, що будь-який механізм — це сукупність взаємозалежних і взаємодіючих частин або елементів при наявності, з одного боку, внутрішньої упорядкованості й узгодженості між ними, а з іншого боку — диференціації й відносної автономності. Він наголошує на тому, що механізмом є система в дії, а не дія системи, й, виходячи саме з цього аспекту, необхідно розвивати термінологічний зміст поняття «механізм» у теорії державного управління¹.

Для розглядання сутності, змісту та структури механізму державного регулювання економіки Ю. Трещевський застосував діалектичний метод.

На думку вченого, сутність механізму державного регулювання економіки виражає відносини суб'єктів, що утворюють цілісну систему, яка включає органи державної влади, учасників господарської діяльності та зовнішнє середовище у формі потреб, інтересів і цілей суб'єктів економічної діяльності. Таким чином сутність механізму державного регулювання економіки як загальної категорії являє собою відносини між господарюючими суб'єктами та органами державної влади з приводу господарської діяльності. А зміст механізму державного регулювання економіки, на думку науковця, є сукупністю економічних форм, методів, способів і правових норм, за допомогою яких органи державної влади впливають на економічні процеси, забезпечують вирішення суперечностей у соціально-економічних системах², тим самим автор розкриває структурну складову досліджуваного процесу.

Трансформація економічної системи України ставить за мету формування соціально-орієнтованої економіки. Досягти цієї мети неможливо без активної участі держави. Результатом реалізації механізму державного регулювання економіки є формування економічної політики та її складових як інструмента реалізації державної регулюючої функції у механізмі державного управління економікою. Активна позиція з боку держави необхідна тому, що для забезпечення ефективної трансформації одержавленої економіки в ринкову, причому без хаосу та стихійних руйнівних процесів, які супроводжують будь-які зміни, може саме держава. Але для цього вона повинна мати чітку стратегію і відповідну програму реформування.

Як показує історія, що масштабні проекти соціально-економічних перетворень обертаються катастрофічними економічними наслідками, соціально-політичними катаклізмами — саме через швидкоплинність (швидкоплинні)

¹ Харченко Н. П. Поняття механізму держави, наукові пошуки теоретико-правової дефініції... — С. 278–284.

² Трещевский Ю. И. Механизм государственного регулирования российской экономики: методология исследования, особенности формирования и повышение эффективности [Текст] : автореф. дис... док. экон. наук : 08.00.01 / Ю. И. Трещевский. — Воронеж : [б. и.], 1999. — 20 с.

методів і процесів здійснення реформ, що не показує усієї складності людської свідомості та встановлених культурних традицій.

Для того, щоб реформи були функціонально життєздатними, державі необхідно сконцентрувати зусилля на критично важливих напрямках, які здатні дати максимальний кумулятивний ефект для всієї соціально-економічної системи, започаткувати своєрідну ланцюгову реакцію подальших структурних змін і сформувати джерело відтворення потрібних для цього ресурсів. А це означає насамперед необхідність реалізації трьох напрямів трансформації¹:

- трансформацію інституційних засад функціонування суспільства та його економіки — для створення цивілізованих норм і правил здійснення суспільно-економічної діяльності;

- трансформацію інфраструктури суспільних відносин і формування клімату довіри в суспільстві — для максимального полегшення взаємодії громадян та їх організацій на різних рівнях і в різних регіонах, створення нового формату суспільної інтеграції або зв'язку (в термінології ЄС — social cohesion);

- трансформацію системи формування й розвитку людини — не лише того, що сьогодні прийнято відносно до поняття «людський капітал» (освіта, стан здоров'я), але й насамперед її культурно-ціннісного виміру.

Перший із вказаних напрямів найбільшою мірою залежить від успішності реалізації заходів, передбачених в Угоді про асоціацію, яка має наблизити українську економіку до базових норм функціонування ЄС, а також (і насамперед) — від якості політичного керівництва та ефективності оновлення державного апарату, викорінення в ньому корупції.

Другий і третій напрями передбачають виконання набагато складніших завдань. Не лише тому, що вони більшою мірою залежать від внутрішньої політики й тому не будуть перебувати у фокусі постійного контролю з боку ЄС (більшість пов'язаних з цими напрямами питань не підпадають під пряму дію статей Угоди про асоціацію).

Слід зазначити, що необхідно виокремити домінування у свідомості людини короткострокових, миттєвих інтересів над довгостроковими інтересами особистого та суспільного розвитку, адже без формування культури стратегічного мислення неможливо й сподіватися на досягнення вершин у галузі сучасних високих технологій і вписування у провідні тенденції економіки та еволюції соціуму, характерні для ХХІ ст.

Крім того, тільки держава має необхідний комплекс засобів і здатна у відносно короткий термін часу і з незначними втратами не тільки створити умови для

¹ Україна – 2014: соціально-економічна криза та пошук шляхів реформування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [niss.gov.ua>public/File/2014_table...Ukraine.pdf](http://niss.gov.ua/public/File/2014_table...Ukraine.pdf)

забезпечення відповідних соціально-економічних відносин, але й запропонувати і впровадити механізми, спрямовані на найповніше задоволення потреб суспільства.

У цьому процесі надзвичайно важливо вже в початковій фазі домогтися виправлення найбільш істотних інституційних викривлень і спотворень, деформацій і диспропорцій в соціально-економічних структурах, які підриватимуть успішний перебіг трансформаційних процесів. В загальному інституційному плані зрозуміло, що в принципі, більш-менш адекватно враховано в десятці першочергових цілей перетворень, передбачених Стратегією — 2020: антикорупційна та судова реформи, реформа правоохоронної системи, децентралізація та реформа державного управління — хоча тут залишається безліч питань щодо реальної технології таких трансформацій⁷. Але стосовно структурних деформацій цього сказати не можна: складається враження, що головні координатори нинішніх реформ в Україні їх або не помічають, або помилково вважають, що вони розв'язуються у процесі розвитку самі по собі, автоматично. Можливо, саме тому вони винесли на авансцену дві програми, одна з яких — програма популяризації України у світі, адже популяризують країну не стільки потоки слів в усній і письмовій формах, скільки практичні й очевидні успіхи в її розвитку. А друга — програма енергонезалежності — може бути виконана лише в довгостроковому періоді, як результат численних перетворень у різних сферах української економіки, здійснених на інноваційній основі, першочерговим серед яких є реалізація заходів з енергоефективності.

Висновки

В теперішній час необхідність державного регулювання економіки зумовлена тим, що держава повинна зберігати такі цінності як стабільність та гармонійність суспільства, умови відтворення та існування народу.

В умовах трансформаційної економіки державне регулювання економічних процесів потребує адекватного механізму, який необхідно коригувати як упродовж, так і в міру завершення переходу до ринкової системи господарювання. З огляду на те, що державне регулювання економіки — це одна з функцій державного управління, представлений механізм визначено похідним від механізму державного управління. Здійснення кардинальних трансформацій загалом та в економіці зокрема, їх наближення до цілей, визначених євроінтеграційною стратегією України, стане реальністю лише в разі активної участі та співпраці в цьому процесі всіх верств українського суспільства та за активної, стратегічно орієнтуючої і креативної ролі держави.

Вирішення пріоритетних проблем щодо здійснення в Україні трансформаційних процесів, спрямованих на досягнення необхідного посилення дієздатності держави, безпосередньо залежить від впровадження наукових засад формування ефективної системи державного управління та розробки відповідних

програм переходу України до ринку. Об'єктивна необхідність державного регулювання економіки зумовлена також тим, що державні та міждержавні інститути покликані зберігати такі цінності, як стабільність і гармонійність суспільства, збереження і відтворення середовища існування народів — природного, національно-історичного, культурного.

Список літератури:

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления [Текст]: курс лекц./Г. В. Атаманчук. — 3-е изд., доп. — М.: ОМЕГА-Л, 2005. — 584 с.
2. Бакуменко В. Д. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами [Електронний ресурс]: наук.-дослід. роб./В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко. — К.: НАДУ; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України. — 41 с. — Режим доступу: <http://www.para-eurostudies.org.ua/2-2.rtf>.
3. Кравченко О. М. Теоретичні підходи до визначення поняття “механізм державного управління”.
4. Садлюк Я. Мировая экономика: возможность неожиданных потрясений// Проблемы теории и практики управления. — 2001. — № 5. — С. 8–14.
5. Степаненко С. В. Передумови та необхідність державного регулювання процесів економічного розвитку України [Електронний ресурс]/С. В. Степаненко. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/2/05.pdf>.
6. Трещевский Ю. И. Механизм государственного регулирования российской экономики: методология исследования, особенности формирования и повышение эффективности [Текст]: автореф. дис... док. экон. наук: 08.00.01/Ю. И. Трещевский. — Воронеж: [б. и.], 1999. — 20 с.
7. Україна – 2014: соціально-економічна криза та пошук шляхів реформування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [niss.gov.ua>public/File/2014_table...Ukraine.pdf](http://niss.gov.ua/public/File/2014_table...Ukraine.pdf)
8. Федоренко В. Г. Політична економія [Текст]: підручник/В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський [та ін.]; за наук. ред. д. е. н., проф. В. Г. Федоренка. — К.: Алерта, 2008. — 487 с.
9. Харченко Н. П. Поняття механізму держави, наукові пошуки теоретикоправової дефініції... — С. 278–284.